Sektionen för Management

Betydelse av text och uttryckssätt för minnesförmåga och emotion

Författare: Lars Söderman

Handledare: Erik Lindström

Examinator: Per Eisele

Kandidatexamen psykologi 15 p HT 2010

ABSTRAKT

Hur en text ska utformas och förmedlas om man vill att den ska bevaras i minnet hos mottagaren och vad som väcker emotioner är frågor som den här studien vill söka svar på. Ett bekvämlighetsurval har använts och deltagarna har läst och lyssnat till olika texter. Efter varje text besvarades en enkät. Resultatet visar att utförandet av text och uttryck är beroende på om vi ska läsa eller lyssna till den. Vidare har ett samband mellan upplevd emotion och upplevd minnesförmåga noterats. Det finns dessutom ett genusperspektiv på detta men de tendenser till diskrepans som noterats kräver ytterligare forskning. Det finns dock tidigare studier som pekar på att de skillnader som påvisas i denna undersökning de facto existerar, (Bloise & Johnson, 2007).

Keywords: memory, gender differences in memory, emotions, mood dependent memory, LTM, STM

Inom skådespeleri finns idag ett antal rådande terorier om hur man hanterar sin karaktär för att på bästa sätt förmedla sin text. Syftet med dessa teorier uttrycks ofta i termer av att man vill beröra sin publik och att man vill plantera en tanke hos åskådaren. Det finns såväl moderna som äldre teorier och det som förenar dessa är att det förekommit begränsad om ens någon vetenskaplig forskning kring deras effektivitet att uppfylla de uttalade målen. Den teori som kanske haft störst betydelse är Stanislavskijs teori, Rabén och Sjögren (1977), och en av hörnstenarna i hans teori var det han kallade för det emotionella minnet. Han menade att Skådespelaren genom att stimulera ett sinne kunde närma sig den fiktiva situationen. Genom att till exempel titta på ett foto av en person som betyder mycket för en själv så kan man börja förnimma hur man emotionellt förhåller sig till denne. Han menade att detta också gav effekter i resten av scenen, det påverkar ditt sätt att tänka, Spinoza (1677/1989). Idag finns flera studier som visar att det förhåller sig på detta sätt, (Critchley & Lewis, 2003) . Denna studie har inte ambitionen att undersöka alla de mer etablerade teorierna eller ens hela Stanislavskijs teori, men den vill undersöka enstaka vitala beståndsdelar. Min slutliga målsättning är att arbeta med skådespelarens uttryck av texten men det vore att hoppa över ett mycket viktigt steg i denna problematik, texten! Skulle jag arbeta med uttrycken utan att först klargöra hur texten ska utformas och på så sätt försöka att formalisera texten så skulle arbetet med uttrycken bli mindre värdefullt. Genom att försöka kontrollera och undersöka texten kan jag minimera risken att texten blir en bakomliggande variabel som gör mina resultat svårare att tolka.

I min ambition att få ett hanterbart problem att arbeta med har jag valt att arbeta med detta på följande sätt. Det första är att undersöka effekten av hur en text formuleras, jag vill veta vilken effekt det har på läsaren om texten är saklig och saknar förstärkningsord och metaforer, och nummer två, dess motsats, en målande text som breder ut sig, se bilaga 1 – *berättelser och enkäter*, sist i denna uppsats Man kan till exempel beskriva att en stad är liten på följande två sätt: ”Det fanns apotek, post, bank och några affärer men ville man inte se ut som resten av klassen vid skolavslutningarna var man tvungen att ta tåget till annan ort där utbudet var större...” eller ”I den lilla stadens centrum fanns bara det nödvändigaste, post, bank och några affärer”. Det senare angreppssättet på texten klassar jag som mer neutralt medan det förra står för en mer målande beskrivning.

Minnet

Som bakgrund till de resonemang som förs i denna studie beskrivs här kort minnets uppbyggnad och processer. Den modell av minnets struktur som det talas om finns beskriven av Lars Karlsson (2007) och består av tre moduler, *sinnesregister*, *korttidsminnet* och *långtidsminnet*. Sinnesregister är den del av minnet, kopplat till ett sinne, som först registrar något. Det kan vara intryck som

är visuella, auditiva eller intryck om går via något av våra andra sinnen. Intrycket stannar mycket kort i sinnesregistret, 1/10 till 1/2 sekund, talar man om. Man menar alltså att varje sinne har en egen buffert där intrycket lagras i sin helhet innan det förs vidare till korttidsminnet. Vad som härifrån går vidare till korttidsminnet sker på ett omedvetet och förutbestämt sätt, skriver Karlsson (2007). Det är en vag formulering som istället kan uttryckas med att det sker på ett automatiserat sätt.

Korttidsminnet består av den information som vi för tillfället bearbetar. Det har en begränsad kapacitet, precis som sinnesregistren, men med skillnaden att korttidsminnet klarar att behålla informationen något längre, upp till cirka en minut. Informationen som kan sparas är begränsad och 1956 visade Miller (1956) att vår kapacitet kan hantera sju, plus minus två enheter, åt gången. Vad som går härifrån och vidare till långtidsminnet kan man i stor utsträckning påverka själv. Man kan till exempel med uppehållande repetition hålla ett antal siffror i minnet för att på så sätt lära sig dessa utantill eller bara hålla de i minnet till dess att man kan skriva ner dem.

En mer säker metod att tillse att information lagras i nästa del, långtidsminnet, är att man foskuerar på elaborativ repetition. Det kan se ut så att man istället för att minnas en text ord för ord, så inriktar man sig på innebörden och förståelesen av texten. När man så förstår den information som finns i korttidsminnet så måste den kopplas till långtidsminnet, antingen språkligt eller via händelser som redan finns lagrade i vårt minne.

Mellan dessa delar pågår som synes en mängd processer som kopplar ihop de olika delarna vid lagring, men det pågår också processer då vi vill hämta något ur vårt minne. Ibland hittar vi inte det vi söker i minnet och det kan bero på flera saker. Vi kan exempelvis ha missat av koda det någon sa under dagen, kanske för att vi helt enkelt fann det ointressant. Men vi vet inte om detta utan letar i minnet då vi minns att personen sa något och därför upplever vi att vi borde minnas det. En annan teori menar att vi kan ha svårt att få fram tidigare inlärt material på grund av senare inlärt material och vice versa, det kallas för hämning. Det kan i praktiken se ut som så att man läser ett viktigt kapitel i en bok om något man vill lära sig och så snart man är klar med boken går man på bio. Det finns då en risk att det man läste i boken överskuggas av de intryck man får till sig på bion. Forskningen kring minnet är i högsta grad aktiv och så sent som i september 2010 kom NeurolImage ut med en artikel på sin hemsida som ytterligare gav bevis för minnet som en trestegsmodell, Evan Nee och Jonides (2011).

Emotionell beröring

En av de saker undersökningen vill studera är emotioners påverkan vid lagring av upplevelser i vårt minne. Med anledning av det vill ges här min syn på emotioner

och vad jag grundar densamma på. Fridja et.al. (2002) beskriver i boken *Emotioner och övertygelser* hur emotioner länge betraktats som ett störande element för den kognitiva processen. De berättar vidare att den något förlegade synen ersatts av en kognitiv emotionsteori som menar att emotionerna har en stor betydelse för vårt tänkande. Spinoza (1677/1989) beskriver till exempel emotioner som något som gör oss benägna att tänka i en viss riktning, att tänka A istället för B. Det finns alltså stöd för att emotioner påverkar kognitionen men också det motsatta. Anmärkningsvärt är att detta fenomen utnttjade Stanislavskij på 1920-talet! Det är alltså inte bara fysiska reaktioner som emotionerna kan ställa till med i form av höjd puls, svettningar och liknande, de kan också få oss att tänka i en viss riktning. Frågan är om emotionerna också påverkar vad vi minns och hur det i såfall ser ut? Mather (2007) ger i sin artikel en beskrivning av hur emotionerna kan vara delaktiga vid lagring i minnet. Den här undersökningen kommer inte att nå de nivåer som hon påvisar existerar men den vill dock undersöka om ett samband mellan emotion och minne kan påvisas.

Fridja et.al. (2002) hänvisar i sin bok till studier som visar att ett negativt stämningsläge förbättrar vår uppmärksamhet så att vi förmår återge en mer korrekt minnesbild en händelse. Jag tolkar det som att hon avser ett stämningsläge som inte satt oss i affekt utan snarare har en inverkan på våra attityder. Det är särkilt intressant att notera då denna studie använt sig av berättelser som har en, som jag uppfattar det, aningen negativ sinnestämning. Det resonemanget kan få som konsekvens att deltagarna i min studie kan komma att minnas olika mycket detaljer beroende på deras inducerade stämningsläge inför mottagandet av studiens berättelser. Det finns också ett genusperspektiv och tidigare studier visar att dessa skillnader existerar (Bloise & Johnson, 2007).

Perception

Vad vi tar in av en upplevelse beror till viss del på våra tidigare erfarenheter. Selektiv perception beskrivs av Lars Karlsson (2007) i boken *Psykologins grunder*, där beskrivs hur vårt psykologiska tillstånd kan påverka vad vi uppfattar oss se. Ett exempel skulle kunna se ut så här, två personer står på en perong och samtalar med varandra. Den ena av dem lyfter plötsligt armarna mot den andres huvud. På den andra perongen står två personer och betraktar det som sker. Den ene av dessa har just haft ett gräl med sin fru som slutade med att de gick skilda vägar, den andre har just fått veta att han och hans fru äntligen ska få adoptera deras efterlängtade barn. Selektiv perception skulle nu kunna betyda att den första personen tolkar de höjda armarna som början till något våldsamt medan den andra tolkar dessa som början till en omfamning. Forgas (1992) beskriver i sin stuide hur vår förmåga att hämta saker ur minnesbanken påverkas av våra emorioner, det är intressant för den här studien. Det här kan få konsekvensen att deltagarna i denna studie kan minnas olika beroende på den historia de bär med sig in i

undersökningen men också beroende på vilka emotioner som texterna väcker inom deltagarna.

Semiotik

Peder Hård af Segerstad (2002) översätter ordet semiotik till ”teckenlära”, läran om tecknen. Med tecken menar han alla företeelser som har en betydelse eller innebörd som skiljer sig från dess materiella form. Han menar att alla ord är tecken då ordens innehåll och betydelse skiljer sig från hur det låter när de uttalas. När man uttalar ordet *hus* så formar vi ljudet, det är ordets materiella form, men den formen har inget med betydelsen att göra. Detta gäller, enligt författaren, alla våra ord. Det är särskilt intressant att ha detta i åtanke inför denna studie, ska man förstärka ett tecken med ett annat och i så fall när? Att lära sig när ett tecken överlappar ett annat är en dimension av språket som vi inte tar hänsyn till eller kanske ens förstår idag. Tecknen är också väldigt individuella i fråga om vad vi tillskriver dem. Om vi fortsätter med ordet *hus* så har en person en specifik bild av det medan någon annan bär på en annan bild. Frågan är hur mycket man ska bestämma genom att förstärka beskrivningen med exempelvis ord som litet, fult, äldsta osv. Möjligen bryter detta illusionen hos den som tar emot texten och därmed minskar beröringen. Man kan också fråga sig hur mycket de indivduella tolkningara skiljer sig i fråga om att skapa emotioner och påverka minnet? D’Argembeau och Van der Linden (2005) beskriver hur positiva och negativa bilder har olika effekt vid lagring till minnet, både negativa och positiva bilder kunde lättare åberopas ur minnet än vad neutrala bilder förmådde. Om man betraktar orden i mina texter som tecken och summan av dessa som en större bild, vilket är en rimlig hållning, så finns möjligheten att dra vidare paralleller till deras redovisade resultat. I denna studie har jag dock inte jämfört positiva och negativa texter utan håller mig till uttrycksfulla kontra neutrala.

Syftet är således att utforska textens och uttryckets betydelse för emotioner och lagring i minnet. Vilket av de två diskuterade angreppssätten på texten som väcker mest emotioner hos läsaren samt vilket angrepssätt som bäst hjälper läsaren att minnas berättelsen, är frågor studien vill söka svar på. Undersökningen vill vidare ta reda på om det finns en skillnad mellan att läsa en text och att lyssna till en inspelad text i ovan nämnda frågor. Avslutningsvis vill studien undersöka om det föreligger ett genusperspektiv kring dessa frågor.

Metod

Undersökningsdeltagare

Deltagarna valdes ut med ett så kallat bekvämlighetsurval och var totalt 21 till antalet. De fördelade sig på nio män och tolv kvinnor. Majoriteten av deltagarna uppskattas befinna sig mellan 30 moch 50 år vid undersökningstillfället.

Deltagarna har sökts upp och tillfrågats på i huvudsak två virtuella platser, Facebook och I’ts Learning. Facebook är en välkänd community socialt nätverkande och I’ts Learning är Blekinge Tekniska Högskolas (Bth) forum för elever och lärare.

Material

Materialet bestod av fyra skilda berättelser. Varje berättelse avsedd för läsning beskrevs på två olika sätt, det ena kortfattat och enkel och den andra målande och flerordig. Varje berättelse avsedd för att lyssnas på framfördes på två olika sätt, det ena med ett neutralt tonläge och det andra med ett målande tonläge i syfte att låta rösten förstärka de situationer som texten innhöll. Texterna är författade av undertecknad för denna studie. Fyra av texterna distribuerades i textform och resterande fyra som ljudfil i mp3-format. Till varje berättelse följde en enkät i syfte att ta reda på om användaren var man eller kvinna, hur berörd denne blev och att klargöra hur mycket av berättelsen som deltagaren förmådde återkalla ur minnet. För att uppskatta hur berörd deltagaren blev användes en skattningskala 1-7 där 1 motsvarar *oberörd* och 7 *mycket berörd*. Texterna finns som bilaga sist i denna studie, Bilaga 1 – *berättelser och enkäter*.

Procedur

Jag författade fyra berättelser, varje berättelse skrevs på två olika sätt, beskrivet enligt punkten ovan. Alla berättelser placerades på en hemsida för åtkomst av deltagarna. En länk publicerades på Facebook och en tråd postades i forumet på I’ts learning,. På första sidan av undersökningen fanns en text som beskrev hur lång tid undersökningen beräknades ta i anspråk och hur många texter som skulle läsas respektive lyssnas till. Där förklarades att deltagarna vara anonyma och att om intresse fanns för att ta del av resultatet så fanns möjlighet till detta. Vidare förklarades att detta vara ett examensarbete och att deras insats uppskattades stort.

Vid knapptrycking för att starta undersökningen fanns ett skript som slumpade deltagaren till att få den första berättelsen som sakligt- eller målande berättad. På så sätt ville studien uppnå att deltagarna skulle fördelas jämnt över varje berättelses version. Cirka hälften av deltagarna startade alltså med en saklig berättelse och fick efter det varannan berättelse målande. Andra hälften av gruppen tog motsatt väg och startade med en målande berättelse.

Efter varje berättelse följde en enkät med frågor. Frågorna ville bland annat ta (syfte) reda på hur emotionellt berörd deltagaren upplevde sig bli av texten.

I syfte att kontrollera hur mycket deltagaren mindes av texten så förekom också ett antal frågor om detaljer i berättelsen. På en skattningsskala mellan 1-7 fick deltagaren efter varje berättelse själv uppskatta hur väl denne mindes historien. Resultatet av denna skattning har sedan summerats och jämförts med de faktiska antal fel som avslöjats i följdfrågorna.

Deltagaren fick också möjlighet att uttrycka sin egen upplevelese av varje text.

Google Docs användes för att skapa enkäter med uppföljningsfrågorna till texterna. Materialet sammanställdes och analyserades i SPSS. De textsvar som återfanns i enkätsvaren analyserades utifrån tre kriterier, värdeord, helhetsintryck och textmängd. All data sammanställdes och diskuterades sedan i uppsatsen.

Alla deltagare som valt så fick återkoppling av studiens resultat via mail.

Resultat

Till att börja med redovisas resultatet av deltagarnas egen skattning över hur de mindes varje berättelse i relation till hur studiens kontrollfrågor vill mena att de mindes varje berättelse.

Den text som deltagaren läst och som är koncis och saklig är den text där den egna uppfattningen stämmer bäst med undersökningens resultat. I övrigt är man något mer modest i sin uppskattning och hamnar 8-10 procent under den reella siffra som undersökningen visar. Det egna uppfattningen stämmer överlag relativt bra med hur det faktiskt förhåller sig, den ligger som sagt något lägre men är väldigt konstant. Jag kommer i resten av resultatet att använda mig av den egna uppfattningen av minnets kapacitet vid jämförelseer och resonemang, det finns mycket goda skäl till det och jag återkommer till detta i diskussionen. (Tabell 1)

Tabell 1. Uppfattad minnesförmåga samt den uppmätta minnesförmågan.

Distribution och Utförande	Egen uppskattning av hur mycket man mindes av berättelsen	Hur bra man faktiskt mindes berättelsen
Läst, sakligt	71.9	71.4
Läst, målande	63.3	71.4
Lyssnat, sakligt	59.7	69.6
Lyssnat, målande	69.9	77.1

Resultatet visar vidare att det finns en diskrepans i hur deltagarna upplever sig minnas berättelser beroende på hur dessa är tecknade och framförda, tabell 2. I tabellen syftar *Media* på hur deltagaren fått historien berättad, alltså läst den själv eller lyssnat till en inspelning. *Style* syftar till hur historien är upplagd, kort och faktamässig eller målande och flerordig. För de enskilda faktorerna (media och style) finns ingen signifikans medan de båda i kombination uppvisar en signfikans på femprocentsnivån.

Tabell 2. Minnesförmåga i relation till distribution och upplägg

Source	df	F	Sig.
Media	1	.90	.35
Style	1	.03	.87
media * style	1	4.9	.03

Figur 1 nedan, vill visuellt illustrera diskrepansen och man kan konstatera en skillnad ifråga om när deltagaran upplever sig minnas bäst. Ska mottagaren läsa texten själv tycks det alltså som om att en sakligt formulerad text är att föredra. Vikten av målande uttryck vid lyssnande kan noteras. Det framkom också en interaktion.

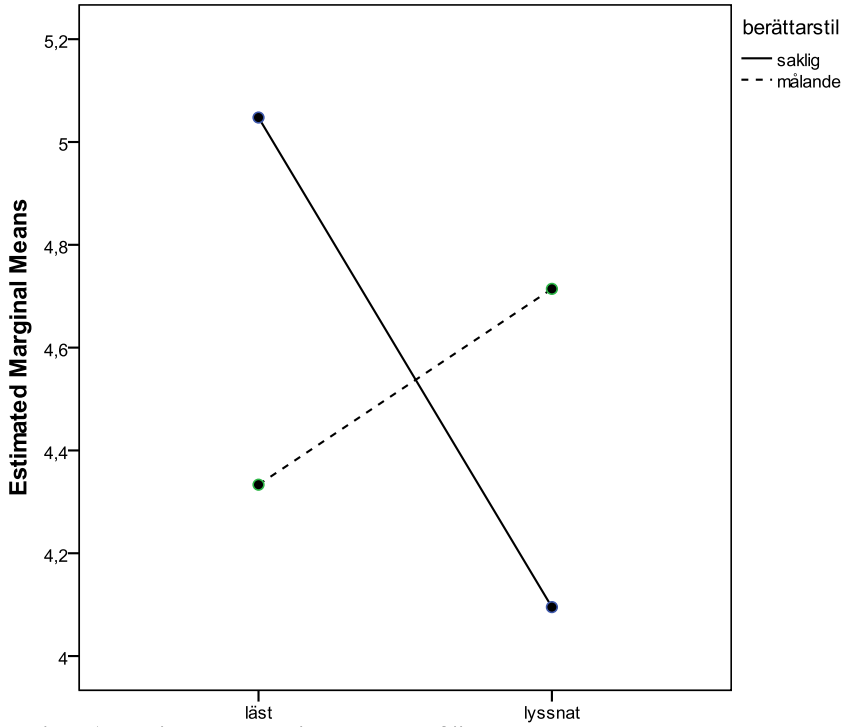

Figur 1 - Estimated Marginal Means of "hur bra upplever deltagaren att denne minns berättelsen"

I nästa del av undersökningen studeras genusperspektivet. Värdet .08 för den nedersta kombinationen får betraktas som en tendens.

Tabell 3. Kombinerade faktorer. Style=koncis eller målande. Media=läst eller lyssnat.

Source	df	F	Sig.
Sex * Style	1	.38	.88
Sex * Media	1	.31	.68
Style * Sex * Media	1	3.17	.08

Bryter man ned resultatet och studerar hur män respektive kvinnor fungerar i de här frågorna så framträder mönstret i figur 2. Det finns tendenser till ett genusperspektiv på detta och bilden vill söka illustrera hur detta förhåller sig vad gäller texter som mottagaren själv läst. Skillnaden mellan en målande- och en saklig text kan sägas vara försumbar för kvinnor medan skillnaden för män är mer markant. Ska män läsa en text och syftet är att de ska minnas och beröras så mycket som möjligt av densamma så ska den enligt denna studies utfall vara koncis och faktamässig för att uppnå bästa effekt.

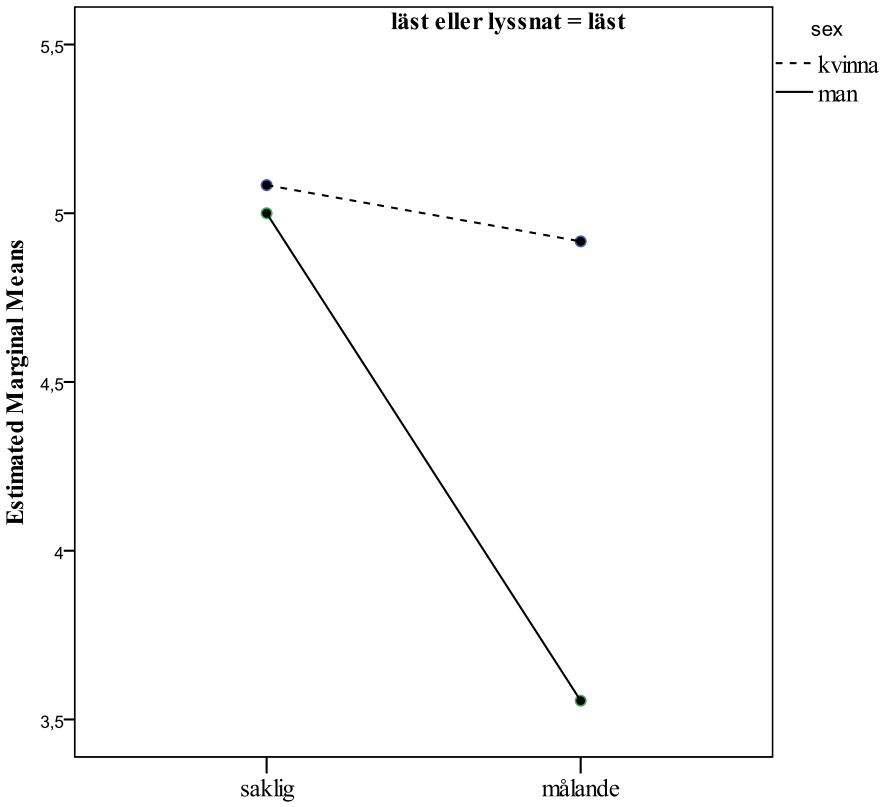

Figur 2. Estimated Marginal Means of "hur bra upplever deltagaren att denne minns berättelsen"

Behåller vi genusperspektivet och studerar resultatet för texter som deltagaren fått lyssna till så framträder diskrepansen återigen men här minns båda båda grupperna bäst med målande texter, se figur 3. Även i denna bild framgår att diskrepansen mellan målande och sakliga texter för kvinnor är relativt svag även om den är något större än vad gäller lästa texter. Vad gäller männen så är diskrepansen mellan saklig- och målande text fortsatt stor men denna gång föredrar man målande texter.

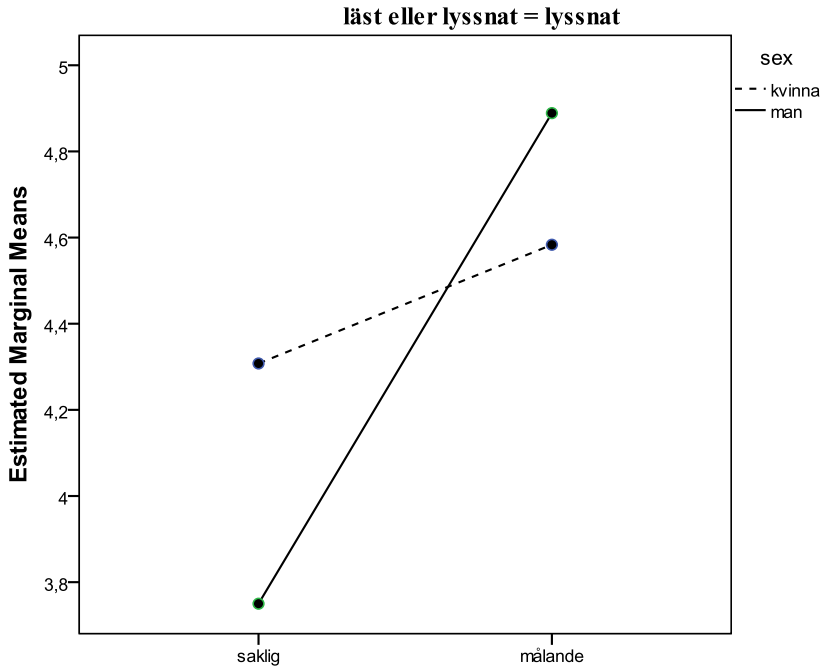

Figur 3. Estimated Marginal Means of "hur bra upplever deltagaren att denne minns berättelsen"

Studerar man hur berörd deltagarna upplever sig bli i relation till hur mycket de upplever sig minnas så framträder nedanstående mönster, figur 4. Medelvärdena för upplevd emotionell beröring ökar succesivt i takt med att den upplevda minneskapaciteten förbättras. I kolumn ”2” är omfånget bredare vilket stör bilden en aning men även där följer medelvärdet ett stigande mönster.

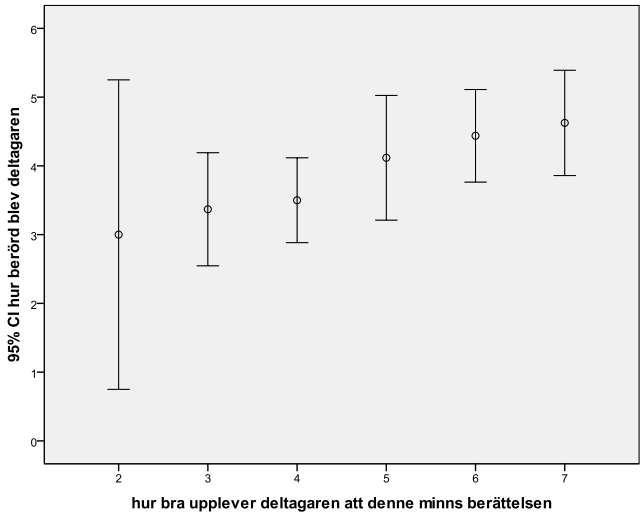

Figur 4. Upplevd emotion i relation till upplevd minnesförmåga

Väljer man att studera upplevd emotionell beröring i förhållande till uttryck och distributionssätt så framkommer mönstret i Figur 5.

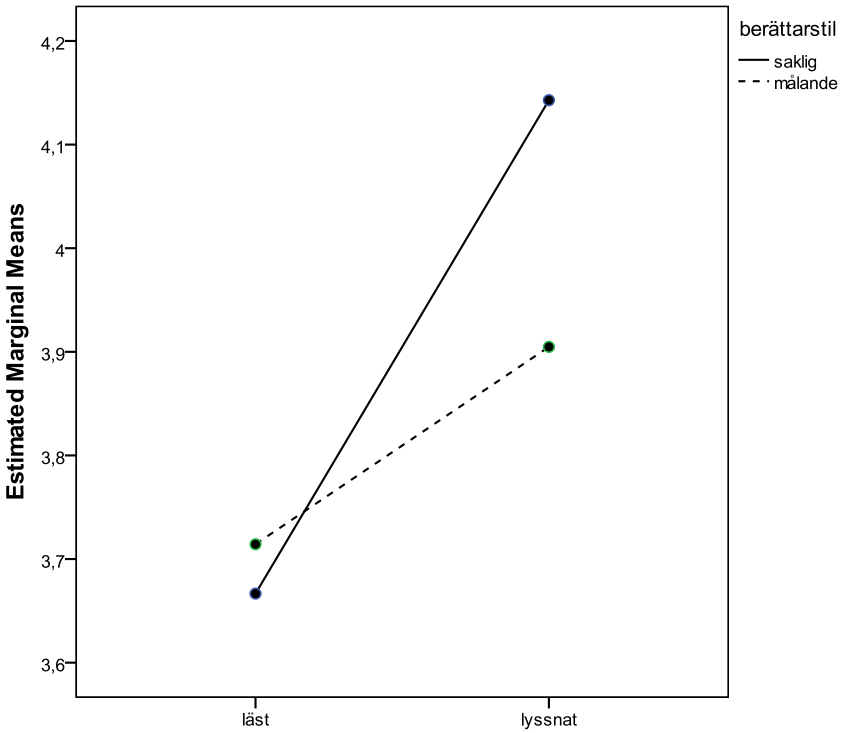

Figur 5 - Estimated Marginal Means of "hur berörd blev deltagaren"

Studien undersökte vidare om det fanns något samband mellan beröring, minne och den egna upplevelsen man ombads nedteckna i den efterföljande enkäten. Någon sådant samband upptäcktes inte.

Resultatsammanfattning

Vår egen uppskattning av hur mycket vi minns av en text stämmer relativt bra med vad undersökningen uppmätte att deltagarna minns.

Uttrycket har enligt denna studie en inverkan på den upplevda förmågan att minnas en text och på våra upplevda emotioner.

Upplevd emotion och den upplevda förmågan att minnas en text har ett samband men i vilken omfattning är svårt att uttala sig om. Den upplevda minnesförmåga stiger i samband i relation med att våra upplevda emotioner ökar.

Det finns ett genusperspektiv som visar att män och kvinnor, till viss del, fungerar olika vad gäller minnet och dess förmåga. Båda könen är förvisso överens om när en text ska vara saklig eller målande men den inbördes diskrepansen är större bland män.

Diskussion

Den egna uppfattningen om minneskapaciteten i relation till den av studien uppmätta förmågan skilde sig inte anmärkningvärt åt. Det är en svår uppgift att genomföra ett minnestest och man måste fråga sig vad som är ett bra minne för att genomföra detta? Om en läsare efter att ha läst en text inte minns detaljer men minns sensmoralen av texten för resten av livet, är det då att klassa som bra eller dåligt minne? Med utgångspunkt i detta resonemang tolkar jag därför den relativt ringa diskrepansen mellan den egna uppfattningen och den av studien uppmätta förmågan att minnas som en brist i undersökningens mätning.

Upplevda emotioner har ett samband med vårt minnesförmåga, det kunde vi se i resultatet. Hur det sambandet ser ut i detalj framkommer inte i denna studie men det finns tidigare belägg för att upplevelser som lagras i minnet i samband med emotioner blir mer beständiga, Mather (2007).

Nämnas bör också något om att mäta emotioner. Det kan tyckas som en märklig uppgift, att mäta det som sker inom oss, och det är en utmaning. Man kan ha olika angreppsvinklar i denna uppgift, man kan mäta puls, blodtryck, svettningar och andra fysiska uttryck för våra inre skeenden. Somliga skulle kanske mena att dessa är mer stabila värden, enklare att hantera, och så är det kanske. Problemet är dock att hjärtklappning kan bero på så vitt skilda saker som rädsla eller förälskelse, och däri ligger ett problem. Att som i denna studie be deltagarna att skatta styrkan på sina emotioner är något jag upplever som mer tillförlitligt. Inom vården har man sedan tidigare använt skattningsskalor för att gradera smärta, då används en VAS-skala. Det är alltså inte möjligt att göra vidare paraller men jag vill ändå påpeka det faktum att det tidigare använts skattningsskalor i försök att mäta inre upplevelser.

Det förefaller alltså som att resultatet tyder på att vi bäst minns en saklig text och om vi ska läsa den själva och en målande om vi ska lyssna till den. Det kan möjligen vara så att vid läsning så applicerar vi vår egen färgsättning på texten, målar berättelsen i tanken, medan vi vid lyssnande blir serverade berättelsen och därför är mindre aktiva och möjligen förväntar oss en färdig produkt som är färgsatt och klar. Vårt behov av att konstruera en begriplig bild av det vi perceptuellt tar emot kan möjligen ligga bakom detta fenomen.

De skillnader som framkom mellan könen kan säkerligen tolkas på många sätt, men om man stannar vid de lästa texterna så mindes både män och kvinnor bäst om texten var saklig och skillnaden de emellan var mycket liten. För män var skillnaden mellan saklig och målande text stor medan den för kvinnor var väldigt liten. I en artikel (Bloise & Johnson, 2007) påvisar man könsskillnader som stöder mina resultat i vissa delar, inte bara ifråga om emotionerna utan också vad gäller den mer neutrala texten. Hela detta resonemang får dock sig en törn då vi kikar på resultatet för texter man fått lyssna till. Både män och kvinnor mindes bättre om uttrycket var målande men männen låg något högre än kvinnorna. Man kan

spekulera i varför det förhåller sig på det viset vid lyssning men dessa spekulationer tenderar att bli alltför yviga och ogrundaede och av det skälet avstår jag detta.

Man kan ifrågasätta urvalet av deltagare till denna studie, ett bekvämlighetsurval har sina begränsningar, det blir en relativt sluten grupp som mig ovetandes kan äga en eller flera gemensamma nämnare. Jag mottog större delen av svaren från Facebook och man måste givetvis fråga sig om det finns något som förenar dessa människor och som dessutom skiljer dem från människor som inte använder Facebook. Det kan också vara så att min bekantskapskrets har något gemensamt som jag inte känner. Det kan alltså finnas bakomliggande variabler som jag inte känner och dessa kan i sin tur påverka resultatet i en riktning som annars skulle utebli. Att med det här resultatet göra generaliseringar på resten av populationen är därför svårt.

Frågor till en enkät är en utmaning och i efterhand kan man fråga sig om en test skulle utförts på en mindre grupp innan den stora studien för att säkerställa kvaliteten.

Interaktionen som framkom i figur 1, mellan målande- och sakliga texter och hur dessa påverkar mottagarens minnesförmåga, är värd att kommentera något. Det är inte alltid möjligt att konstruera texter i fler format för att passa alla vid en informationsinsats och resultatet kan möjligen tolkas så att en kombination av dessa format kan vara en framkomlig väg. Blandar man de olika stilarna existerar inte längre förutsättningarna för denna studie och då blir resultatet oanvändbart. Ponera att en kommunikatör ska nå ut med ett budskap till en organisation med en jämn blandning av bägge könen. Med utgångspunkt i denna studies resultat bör de följande fyra grupper identifieras: (1) Manliga läsare (2) Manliga lyssnare (3) Kvinnliga läsare (4) Kvinnliga lyssnare.

Budskapet bör utformas och distribueras i enlighet med resultatet av denna studie. Behöver man av olika skäl minimera antalet grupper kan man placera kvinnorna bland de manliga läsarna. Vill man nu minska antalet grupper till en och istället fokusera på att förändra materialet enligt interaktionen så existerar inte längre koncist eller målande då en blandning av dessa tar ut varandra. Konsekvensen av detta resonemang torde bli att masskommunikation är begränsad i sin effektivitet och räckvidd. Ska en kommunikativ insats ha ett större genomslag krävs att hänsyn tas till olikheter hos mottagarna.

Man måste vidare ta i beaktande att alla texter i denna studie är av kortare format och skillnaden mellan korta och längre texter är därför okänd. Språket är också en svårighet i sig då flera formuleringar kan anses vara koncisa eller målande och just de som används här är av endast min person uppfattade som koncisa eller målande och hur det kan inverka på resultatet är också okänt. En genomgång av texterna tillsammans med en grupp hade varit att föredra.

Att en text kan påverkas av den som berättar var självklart något jag upplevt då jag studerat skådespeleri men att det var så påtagligt och konsekvent var ändå överaskande. Att en text som lyssnas till berör mer än en text som läses, oavsett om den är koncis eller målande, kanske kan hänföras till det faktum att vi är sociala varelser som trivs i grupp. Det är intressanta data, inte bara för skådespelare, utan också för andra som talar inför grupper, såsom lärare, nyhetsuppläsare, ledare och med flera.

Det vore nu ytterst intressant att vidare studera hur det fysiska uttrycket i kombination med det verbala uttrycket påverkar en mottagare. På så sätt skulle scenkonsten kunna utvecklas ur ett vetenskapligt perspektiv. Min uppfattning är, som jag tidigare nämnt, att man inom scenskonst och film inte på ett vetenskapligt sätt undersöker varför, eller på vilket vis, något berör en publik. Det är också min uppfattning att man intresserar sig mer varför något inte fungerar än det motsatta. Det är lätt att tänka sig varför det förhåller sig på det viset men jag anser likväl att detta förfarande förhindrar en fortsatt utveckling.

Vid en traditionell teateruppsättning finns en stor mängd möjliga bakomliggande variabler som måste kartläggas för att kunna genomföra forskning. Det finns många faktorer som kan bryta en illusion hos åskådaren, en biltuta från gatan, en mobiltelefon som piper, någon som hostar i publiken och liknande. Alla dessa saker måste beaktas och minimeras. Vidare kan vi kontrollera texten och ensemblen, den ska inte skilja sig åt utan vara densamma. Lyckas man reducera antalet variabler till text och uttryck så finna goda möjligheter att utforska de sceniska möjlighetterna.

Referenser

Bloise, S. M., Johnson, M. K. (2007). Memory for emotional and neutral information: Gender and individual differences in emotional sensitivity, *Memory, 15*(2), 192-204.

Critchley H. D., Lewis P. A. (2003). Mood-dependent memory. TRENDS in *Cognitive Sciences, 7*, 431-433.

D'Argembeau, A., Van der Linden, M. (2005). Influence of Emotion on Memory for Temporal Information. *Emotion, 5*(4), 503–507.

Evan Nee, D., Jonides, J. (2010). Dissociable contributions of prefrontal cortex and the hippocampus to short-term memory: Evidence for a 3-state model of memory. *NeuroImage 54*, 1540–1548.

Forgas J. P. (1992). Mood and the Perception of Unusual People: Affective Asymmetry in Memory and Social Judgments. *European Journal of Social Psychology*, *22*(6), 531-547. Hämtad 2011-01-10 från: http://web.ebscohost.com.miman.bib.bth.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?hid=9&sid=6d3a2655-a7d8-481e-b275-f40c73e95f62%40sessionmgr13&vid=4

Frijda, N., Manstead, A. & Bem, S. (2002). *Emotioner och övertygelser – hur känslor påverkar våra tankar.* Lund: Studentlitteratur.

Karlsson, L. (2007). *Psykologins grunder.* Lund: Studentlitteratur

Mather, M. (2007). Emotional Arousal and Memory Binding: An Object-Based Framework. *Perspectives on Psychological Science 2*, 33-52.

Miller G. A. (1956). The Magical Number Seven, Plus or Minus Two: Some Limits in our Capacity for Processing Information. *Psychological Review*, *63*, 81-97.

Rabén & Sjögren. (1977). *En skådespelares arbete med sig själv*. Stockholm: Tema Nova.

Spinoza, B. (1677/1989). *Etiken*. Stockholm, Thales.

Bilaga 1 - berättelser och enkäter

Berättelse 1 version 1.

Linnéa föddes i en industristad i mellansverige, en för Sverige ganska så typisk bruksort. När mamma jobbade tog någon av de äldre syskonen, Johan, Anita eller Beatrice, hand om Linnéa. Oftast någon av systrarna då Johan mest höll till på bakgården med kompisarna och deras gemensamma moped. Stadens centrum bestod av en gågata och fyra tvärgator. Det fanns apotek, post, bank och några affärer men ville man inte se ut som resten av klassen vid skolavslutningarna var man tvungen att ta tåget till annan ort där utbudet var större än det Hedins Herrekipering erbjöd. Tog man en promenad på stan en lördag förmiddag så mötte man de flesta och de man inte mötte fick man höra skvaller om från de man mötte. Men man mötte aldrig Linnéas pappa, ingen visste något om honom, vem han var, var han bodde eller om han ens levde. När Linnéa gick i första klass frågade hennes fröken var hennes pappa jobbade, hon blev tyst, tittade ner i golvet, ut genom fönstret, på fröken, på sina klasskamrater och så ner i golvet igen. Hon såg att frökens mun rörde sig men det kom inga ord, hon såg att barnen skrattade men hon kunde inte höra något, allt gick långsamt, som om tiden drog ut på hennes lidande, som att tiden vill att hon skulle vara fången i det här ögonblicket längre. Plötsligt var alla barnen borta och hon hörde frökens röst ”Gå hem och byt byxor nu, Linnéa, så ses vi i morgon igen”. Dagen efter gick inte Linnéa till skolan. Hon gick aldrig mer tillbaka till skolan.

Frågeformulär:

1. Skriv ner din upplevelse av berättelsen
2. Hur berörd upplever du att du blev av berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
3. Anser du berättelsen vara trovärdig? (Skattningsskala 1-7)
4. Hur bra tycker du att du minns berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
    a. Hur många syskon hade Linnéa?
    b. Vad kan man säga om staden där Linnéa bodde?
    c. Hur var hennes relation till skolan?
    d. Vad vet du om Linnéas pappa?
    e. Hur var Linnéas relation till sin pappa?

Berättelse 1 version 2

Linnéa är född i en liten stad i mellansverige. Hon var yngst av fyra syskon och när mamma jobbade tog någon av syskonen hand om henne. I den lilla stadens centrum fanns bara det nödvändigaste, post, bank och några affärer. Linnéas pappa bodde inte i staden, hon hade aldrig sett honom och visste inte heller vart han bodde. En gång i skolan så frågade fröken Linnéa var hennes pappa jobbade.

Det blev så fruktansvärt jobbigt för henne att hon kissade på sig där hon stod i klassrummet. Sen den dagen gick inte Linnéa till skolan.

Frågeformulär:

5. Skriv ner din upplevelse av berättelsen
6. Hur berörd upplever du att du blev av berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
7. Anser du berättelsen vara trovärdig? (Skattningsskala 1-7)
8. Hur bra tycker du att du minns berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
    a. Hur många syskon hade Linnéa?
    b. Vad kan man säga om staden där Linnéa bodde?
    c. Hur var hennes relation till skolan?
    d. Vad vet du om Linnéas pappa?
    e. Hur var Linnéas relation till sin pappa?

Berättelse 2 version 1

Renate var en soldyrkare som gjorde allt för att undvika kyla och mörker. En vinter sålde hon sin gamla bil och för pengarna köpte hon en enkel biljett till Spanien. När hon landat gick hon runt bland affärer och caféer och frågade om jobb. Hon fick jobb som servitris samma dag, det var inte mycket till lön men hon fick behålla all dricks för sig själv. Efter två månader hade hon tillräckligt med pengar för en flygbiljett mot Sverige igen. På hemresedagen stod Caféägaren, José, på sina knän med knäppta händer och bad henne att komma tillbaka så snart hon kunde. Renate köpte en biljett i första klass och summerade med stängda ögon tiden som förflutit i Spanien. Hennes handväska stod på sätet bredvid henne, hon hade försökt att stäga väskan men alla tack-kort från hennes nyfunna vänner och cafébesökare gjorde det omöjligt. Hon tog upp ett av korten och läste för sig själv, ”jag kommer att sakna dig, kom snart tillbaka”. Det var från Pia, en norsk kvinna som var åretruntboende och som varje dag tog en liten svart kaffe på caféet där Renate jobbade. Renate gick igenom ytterligare några kort innan hon slumrade till. Plötsligt vaknade hon av ett plingande som ville tala om att det var dags att ta på sig säkerhetsbältet då planet strax skulle landa. Hemma närmade sig påsken och de dagar som solen tittade fram rann smältvattnet på sin väg mot gatbrunnarna och lät oss förnimma sommaren.

Frågeformulär:

1. Skriv ner din upplevelse av berättelsen
2. Hur berörd upplever du att du blev av berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
3. Anser du berättelsen vara trovärdig? (Skattningsskala 1-7)
4. Hur bra tycker du att du minns berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
    a. När på året åkte Renate på sin resa?
    b. Vad var det första hon gjorde när hon kom fram?
    c. Var jobbade hon?
    d. Vad heter den kvinna som hon blev särskilt bra kompis med?

e. Vilken månad återkom Renate till Sverige?

Berättelse 2 version 2

Renate gillade verkligen att resa. En vinter tog hon sina sista pengar och köpte en enkel biljett till Spanien. Hon sökte jättemånga jobb och fick ett som servitris på ett café. Hon fick jättedålig lön men hon skulle få behålla all dricks. Hon var väldigt duktig på att servera och tjänade väldigt nabbt ihop så mycket att hon kunde köpa en returbiljett hem igen. Caféägaren tyckte otroligt mycket om Renate och ville att hon skulle komma tillbaka så snart det var möjligt. Hon kostade på sig en förstaklassbiljett hem. Handväskan var totalt packad med tack-kort från alla hon lärt känna i Spanien. Ett av korten var från Pia, en norsk kvinna som hon träffade väldigt ofta när hon jobbade. Hon var så trött att hon sov hela vägen hem. Hemma hade det blivit april.

Frågeformulär:

5. Skriv ner din upplevelse av berättelsen
6. Hur berörd upplever du att du blev av berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
7. Anser du berättelsen vara trovärdig? (Skattningsskala 1-7)
8. Hur bra tycker du att du minns berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
    a. När på året åkte Renate på sin resa?
    b. Vad var det första hon gjorde när hon kom fram?
    c. Var jobbade hon?
    d. Vad heter den kvinna som hon blev särskilt bra kompis med?
    e. Vilken månad återkom Renate till Sverige?

Berättelse 3

I maj 1997 hittades kvarlevorna efter tre hundar i en nyligen avliden mans hem. Mannen låg i sin säng och de döda hundarna var omsorgsfullt placerade runt om honom. Enligt läkaren som undersökte platsen hade hundarna legat döda i minst sex månader. Hundarna hade bragts om livet men inget på platsen kunde ge något klart svar om varför det skett. Mannen led av en obotlig sjukdom och såg sitt öde närma sig och kanske var det just det som utlöste handlingen. Han ville möjligen på så sätt förhindra att hundarna skulle bli övergivna och tvingas att genomlida kval i sin kamp för överlevnad. Kanske hoppades han också möta evigheten i sällskap med de varelser som stod honom närmast?

Frågeformulär:

1. Skriv ner din upplevelse av berättelsen
2. Hur berörd uppölever du att du blev av berättelsen? (Skattningsskala 1-7)

3. Anser du berättelsen vara trovärdig? (Skattningsskala 1-7)
4. Hur bra tycker du att du minns berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
    a. När hittades kvarlevorna av hundarna?
    b. Hur länge hade hundarna varit döda?
    c. Vad vet man om hundarnas död?

Berättelse 4

En upptäcksresande från Tyskland försvann sommaren 1967 då ett enmotorigt flygplan störtade strax efter start på ett litet flygfält i Peru. Mannens kropp hittades aldrig och under de eftersökningar som ägde rum veckorna efter olyckan lyckades man inte kasta något ljus över mysteriet. Med tiden tvingades mannens familj, fru och två barn, att acceptera mannens bortgång utan en funnen kropp. Men i början av september i år, alltså dryga 43 år efter kraschen, så kontaktades hans familj av en peruansk statstjänsteman som sa sig hittat mannens kvarlevor. Utredarna kunde konstatera att mannen, med ett brutet ben och en punkterad lunga, tagit sig 13 kilometer i riktning bort från flygplatsen. Han hade i mörkret sökt skydd i ett ihåligt träd där han också avled strax därefter. Man kunde vidare konstatera att dödsorsaken var ett ormbett som han troligen ådrog sig då han kröp in i trädstammen. Mörkret och fuktigheten i trädet har på naturlig väg bevarat mannen ganska väl. Upptäckten gjordes av en peruansk bonde som fällde trädet för att ge plats åt en brunn.

Frågeformulär:

1. Skriv ner din upplevelse av berättelsen
2. Hur berörd upplever du att du blev av berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
3. Anser du berättelsen vara trovärdig? (Skattningsskala 1-7)
4. Hur bra tycker du att du minns berättelsen? (Skattningsskala 1-7)
    a. I vilket land kraschade planet?
    b. När störtade planet?
    c. Hur många kilometer tog han sig efter kraschen?
    d. Vilka bestod mannens familj av?
    e. Varför fällde den peruanska bonden trädet?